

5. Мних С. В. Економічний аналіз : підручник / С.В. Мних. – Вид. 2-ге, перероб. та доп. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 472 с.

6. Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудова відносини : підручник / О.А. Грішнова. – К. : Вид. "Знання", 2004. – 535 с.

АНАЛІЗ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ ПІДПРИЄМСТВА

СИВЕЦЬ Д. С.

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Науковий керівник – к.е.н., доцент

Заїка С. О.

Практика господарювання на ринкових засадах підтверджує ту незаперечну істину, що результативність будь-якої виробничо-господарської та комерційної діяльності залежить передусім від компетентності та творчої активності управлінських кадрів, достатньо глибокого знання ними конкретної економіки, законодавчої бази та соціальних аспектів господарювання.

Основною проблемою економічної теорії і господарської практики є аналіз співвідношення результатів і витрат, що в загальному розумінні називаємо ефективністю.

Витрати визначаються обсягом (вартістю) використаних економічних ресурсів. Як відомо, економічні ресурси заведено поділяти на три великі групи:

- 1) робоча сила (трудова потенція, людський капітал);
- 2) компоненти природних ресурсів (земля та сировина);
- 3) компоненти засобів виробництва (фізичний капітал).

Відповідно окремо визначається ефективність використання робочої сили, природних ресурсів або капіталу.

Результати характеризуються обсягами та вартістю виробленої і реалізованої продукції, розмірами доданої вартості, прибутку, а також показниками конкурентоспроможності, якості життя, екології тощо. Найчастіше результати виражаються обсягами продукції або розміром прибутку. Якщо у розрахунку ефективності результати визначаються обсягом продукції, то ми одержимо показники, які називаються продуктивністю, а якщо розміром прибутку, то такі показники ефективності називаються рентабельністю (прибутковістю).

Узагальнюючим показником ефективності використання робочої сили є продуктивність

праці, що, як і всі показники ефективності, характеризує співвідношення результатів та витрат, у даному випадку — результатів праці та витрат праці.

Продуктивність праці показує співвідношення обсягу вироблених матеріальних або нематеріальних благ та кількості затраченої на це праці. Тобто зростання продуктивності праці означає збільшення обсягу вироблених благ без збільшення трудозатрат.

У широкому розумінні зростання продуктивності праці означає постійне вдосконалення людьми економічної діяльності, постійне знаходження можливості працювати краще, виробляти більше якісніших благ при тих самих або й менших затратах праці. Зростання продуктивності праці забезпечує збільшення реального продукту й доходу, а тому воно є важливим показником економічного зростання країни. Оскільки збільшення суспільного продукту в розрахунку на душу населення означає підвищення рівня споживання, а отже, і рівня життя, то економічне зростання стає однією з головних цілей держав з ринковою системою господарювання.

Кожне підприємство характеризується певним рівнем продуктивності праці, який може зростати або знижуватися під дією різноманітних чинників. Підвищення продуктивності праці є безперечною умовою прогресу і розвитку виробництва.

За відомим визначенням К. Маркса, зростання продуктивності праці полягає в тому, що частка затрат живої праці в продуктах зменшується, а частка затрат минулої праці (втіленої в засобах виробництва) - збільшується, але так, що загальна сума праці в кожній одиниці продукту зменшується.

На рівень продуктивності праці на підприємстві впливають рівень екстенсивного використання праці, інтенсивність праці та техніко-технологічний стан виробництва.

Рівень екстенсивного використання праці показує ступінь її продуктивного використання та тривалість протягом робочого дня при незмінності інших характеристик. Чим повніше використовується робочий час, чим менше простоїв та інших втрат робочого часу і чим триваліший робочий день, тим вищий рівень екстенсивного використання праці і відповідно продуктивності праці. Однак зростання продуктивності праці за рахунок екстенсивних характеристик має чіткі межі: законодавчо встановлену тривалість робочого дня і робочого тижня.

Якщо протягом законодавчо встановленої тривалості робочого часу останній цілком

витрачається на продуктивну працю, то це і є верхня межа рівня екстенсивного використання праці.

Інтенсивність праці характеризує ступінь її напруженості і визначається кількістю фізичної та розумової енергії людини, витраченої за одиницю часу. Підвищення інтенсивності праці також має свої межі, а саме: фізіологічні та психічні можливості людського організму. Нормальна інтенсивність праці означає таку витрату життєвої енергії людини протягом робочого часу, яку можна повністю поновити до початку наступного робочого дня при реально доступній для цієї людини якості харчування, медичного обслуговування, використання вільного часу тощо.

Отже, рівень екстенсивного використання праці та інтенсивність праці — це важливі фактори зростання продуктивності праці, які, однак, мають чіткі обмеження, тобто не можуть використовуватися безкінечно.

Джерелом зростання продуктивності праці, яке не має меж, є техніко-технологічне вдосконалення виробництва під дією науково-технічного прогресу.

Література:

1. Бойчик І.М. Економіка підприємства: [Навч. посібник]. / І.М. Бойчик - К.: Атака. - 2002. - 480 с.
2. Бойчик І.М. Економіка підприємства: [Навч. посібник]. / І.М. Бойчик, П.С. Харів, М.І. Хопчан, Ю.В. Піча. - [Вид.2-ге, переробл. та доп.]. - Львів: Новий світ. - 2001. - 298 с.
3. Гетьман О.О. Економіка підприємства: [Навч. посібник для студентів ВНЗ.] / О.О. Гетьман, В.М. Шаповал - К.: Центр навчальної літератури. - 2006. - с. 194-201.
4. Мельник А.Г. Економіка підприємства: Конспект лекцій: [Навч. посібник] / А.Г. Мельник, О.І. Корінцева - Суми: ВТД «Університетська книга». -2004. - с. 41-45.

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

СЛОБОДКІНА В. Ю.

*Харківський національний технічний університет
сільського господарства імені Петра Василенка*

**Науковий керівник – ст. викладач
Сагачко Ю. М.**

Основну діяльність кожного підприємства становлять виробничі процеси, що виконуються у відповідних підрозділах. Тому важливим є точне та

функціональне розміщення кожного підрозділу на підприємстві, що в свою чергу сприятиме продуктивній роботі виробництва.

Одним з перших виробничий потенціал як економічну категорію, розкрив А.І. Анчишкін. На його думку для виробничого потенціалу характерними є «виробничі ресурси, їх об'єм, структура, технічний рівень та якість...». Добикіна О.К. визначає виробничий потенціал як «здатність виробничої системи виробляти матеріальні блага, використовуючи ресурси виробництва». Неможливість дати єдине визначення і трактування виробничого потенціалу пояснюється його складністю як економічної категорії. У зв'язку з цим дослідження виробничого потенціалу підприємств АПК є надзвичайно актуальним завданням, вирішення якого необхідно як для оцінки потенційних можливостей аграрного виробництва, так і для встановлення резервів росту об'єму виробництва сільськогосподарської продукції за рахунок оптимального залучення факторів виробництва.

Структурна зміна «виробнича структура» відіграє надзвичайно важливу роль в операційній системі АПК, тому що вона є складовою частиною найкритичнішої комплексної внутрішньої змінної «Структура організації». Оптимізація виробничої структури організацій аграрного сектора є важливим напрямом їх організаційно-економічної реструктуризації. Адже, оптимальна виробнича структура забезпечує стан внутрішньої збалансованості та пропорційності ресурсного потенціалу організації, а також обумовлює ступінь оптимальності організаційної структури. Неоптимальні виробнича і організаційна структура тягнуть за собою зростання обсягу поточних витрат і відповідно пониження рівня рентабельності виробництва.

Відомі три типи виробничої структури підприємства: предметний, технологічний і змішаний. Чим вище складність технологічного процесу, тим більш розгалуженою і громіздкою виявляється структура підприємства, а отже, і більші його розміри.

Оптимізація представляє собою процес удосконалення та покращення функціонування певної системи. Для здійснення оптимізації виробничої структури сільськогосподарського підприємства необхідно проаналізувати різні шляхи реалізації цього завдання та фактори, які впливають на цей процес. Важливим чинником для визначення напрямку оптимізації виробничої структури сільськогосподарського підприємства є рентабельність. Рентабельність аграрних підприємств безпосередньо залежить від досягнутого рівня ефективності окремих видів